РІК ЗАЛОЖЕННЯ 1893.
„СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST. JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, мані-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA"
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., ЧЕТВЕР, 12-го ЧЕРВНЯ 1919. Ч. 69. VOL. XXVII. JERSEY CITY, N. J. THURSDAY, JUNE 12, 1919. No. 69.

ЗАСТІЙ НА МИРОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ.

Сенат оголосив проти волі президента Вілсона повний зміст мирового договору з Німеччиною.

МИРОВА КОНФЕРЕНЦІЯ ВІЗВАЛА УГОРСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВИСЛАТИ ДО ПАРИЖА МИРОВИХ ДЕЛЄҐАТІВ.

Грізні заворушеня і страйки в Італії. -- Правительство Орлянда захитане.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

ПОГРОМИ ПРОТИ ЖИДІВ НА УКРАЇНІ.

До погромів мало прийти в 50 ріжних містах.

ЛОНДОН, 9. червня. — В Росії мали місце протижидівські погроми в 50 ріжних містах, як се доносить російська бездротна телеґрама, покликуючи ся на урядові вісти большевицького орґану „Ізвестія". До найбільших погромів прийшло в околиці Проскурова (подільська ґубернія). У Фельштині виносить число убитих Жидів 3.000; в Житомирі 2.000, а в Овручи 350.

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

СЕНАТ ПРОТИ ВОЛІ ПРЕЗИДЕНТА ВІЛСОНА ОГОЛОСИВ ПОВНИЙ ЗМІСТ НІМЕЦЬКОГО ДОГОВОРУ.

Окрема комісія веде слідство, щоби викрити дорогу, якою мировий договір дістав ся в руки американських банкирів.

ВАШІНҐТОН, 9. червня. — „Конґрешенел Рекорд" подасть завтра рано повний зміст мирового договору з Німеччиною, якого президент Вілсон відмовив був сенатови і американському народови.

Се стало ся якраз після одержаня телеґрами від през. Вілсона, який в телеґрамі до свого секретаря Тумултого повідомив був сенат, що він не може ломити приреченя, даного представникам прочих великих держав, які рішили не подавати до загального відома повного змісту договору.

Сенатор Бора (републиканин з Айдаго) предложив в сенаті примірник повного договору, зладжений в англійськім язиці. Сенатор Бора заявив, що одержав його від кореспондента „Шікаґо Трібюн", Фразієра Гонта, який повернув щойно з Европи.

47 голосами проти 24 принято внесенє сенатора Бори, щоби зміст договору видрукувати в державнім вістнику „Конґрешенел Рекорд".

Опісля комісія заграничних справ іменувала окрему комісію для розслідженя дороги, якою дістали ся примірники договору в руки нюйорських банкирів. Комісія вислала візваня в справі переслуханя до слідуючих банкирів: Дж. П. Морґана, Г. Р. Давісона, Т. Ламонта, — членів фірми Дж. П. Морґан і Ко.; Ф. Вандерліпа, П. Варбурґа і Дж. Шіфа.

РЕПУБЛИКАНСЬКА ПАРТІЯ ПРОТИ ЛІҐИ НАРОДІВ.

В сенаті поставлено резолюцію, щоби справу ліґи народів зовсім викинути з мирового договору.

ВАШІНҐТОН, 10. червня. — Сенатор Ф. Ч. Накс з Пенсильванії в порозуміню з прочими провідниками, які ведуть боротьбу проти ліґи народів, вніс нині в сенаті резолюцію в справі відділеня конституції ліґи народів від мирового договору.

Провідники републиканської партії в сенаті дали до зрозуміня мировій конференції в Парижи, що не допустять до затвердженя ніякого мирового договору, коли з нього не буде усунена справа ліґи народів.

Дальший плян боротьби републиканських провідників проти ліґи народів є слідуючий:

Сенат передасть справу мирового договору комісії заграничних справ, пропускаючи з нього всі уступи, які відносять ся до справи ліґи народів, роблячи лише застереженє, що ся справа може бути предметом розважаня в пізнійшім часі.

Коли би президент Вілсон або якісь инші сили тут або заграницею робили стараня вплинути на сенат, щоби він прискорив ратифікацію мирового договору враз з конституцією ліґи народів, републиканські посли готовлять по просту резолюцію, що війна з Німеччиною і Австрією скінчена, і сю резолюцію ухвалять.

В АВСТРІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

БОЛЬШЕВИЗМ У ВІДНИ СИЛЬНО ПОШИРИВ СЯ.

Часть австрійської армії, перенята большевизмом, є проти демобілізації.

БУДАПЕШТ, 7. червня. — Большевицький рух у Відни сильно поширює ся, як се доносять нинішні телеґрами. Хоч на зверх панує у Відни спокій, то в нутрі большевизм захоплює щораз ширші круги.

Часть австрійської армії, яка є перенята ідеями большевизму, спротивила ся демобілізації.

Австрійські Німці заключили розем з Юго-Славянами.

ЖЕНЕВА, 9. червня. — Одержані вісти доносять, що між Австрійцями і Юго-Славянами прийшло до розему. Обі сторони згодили ся на утворенє невтральної 6-милевої полоси в Каринтії і здержали воєнні операції.

НА УГОРЩИНІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

МИРОВА КОНФЕРЕНЦІЯ ВІЗВАЛА УГОРСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВИСЛАТИ МИРОВИХ ДЕЛЄҐАТІВ ДО ПАРИЖА.

Беля Кун має особисто стати на чолі угорської мирової делеґації.

КОПЕНГАҐЕН, 10. червня. — Нинішна телеґрама з Будапешту доносить, що угорське савєтське правительство одержало від премієра Клеманса телеґраму, в якій він, яко президент мирової конференції, взиває його, щоби вислало представників до Парижа, котрим буде передане рішенє мирової конференції щодо границь Угорщини.

Угорське савєтське правительство було візване, щоби воно дало в протягу 48 годин рішаючу відповідь, як се додає телеґрама.

ЖЕНЕВА, 10. червня. — Телеґрама з Інсбрука доносить, що Беля Кун вислав відповідь до мирової конференції, в якій заявляє, що приймає запрошенє до Парижа в цїли вияснення відносин на Угорщині. Є здогади, що Беля Кун вже небавом іменує членів делеґації, обнимаючи особисто провід над нею.

МАДЯРСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ПРОГАНЯЮТЬ ЧЕХІВ ЗІ СЛОВАЧЧИНИ.

Словацький полк перейшов на сторону большевиків.

КОПЕНГАҐЕН, 9. червня. — Мадярські большевицькі війска переводять дальше успішний наступ проти Чехів на Словаччині, як се доносять нинішні вісти, які одержано зі Словаччини.

По дводневній кровавій битві мадярські большевицькі війска віднесли рішучу побіду над Чехами і здобули Кошиці. Також міста Карпфен і Хемніц опинили ся в руках большевиків.

Чесько-словацький 28. полк піхоти, зложений зі Словаків, перейшов на сторону мадярських большевиків. Тойсамий полк перейшов був свого часу в битві між австрійськими і російськими війсками на сторону Росії.

Мирова конференція грозить мадярським большевикам.

ПАРИЖ, 9. червня. — Премієр Клемансо, президент мирової конференції, візвав телеґрафічно угорське правительство, щоби здержало наступ проти Чехо-Словаків. На случай несповненя приказу аліянти загрозили, що видадуть „надзвичайні зарядженя", аби змусити Мадярів до заперестаня війни.

Беля Кун складає вину на Чехів.

ЛОНДОН, 10. червня. — Угорський большевицький міністер заграничних справ, Беля Кун, відповідаючи на телеґраму премієра Клеманса, заявив, що годить ся на здержанє боротьби проти Чехо-Словаків, як се доносить бездротна телеґрама з Будапешту.

Беля Кун підносить притім, що причину до боротьби дали Чехо-Словаки, які не придержували ся границї, визначеної аліянтами. Він ставить предложенє, щоби визначити окрему комісію, котра би полагодила справу границї між Чехією і Угорщиною.

Французький ґенерал іменований командантом чеської армії.

ПРАГА, 9. червня. — Президент чесько-словацької републики, проф. Масарик, іменував французького ґенерала, М. Пеля, головним командантом чесько-словацької армії. Ґен. Пель був в 1916 р. шефом ґенерального штабу маршалка Жофра.

„Право Ліду" доносить, що чеське правительство не буде переводити загальної мобілізації, бо сподієть ся, що при підмозі аліянтів теперішна армія вистарчить, щоби перемогти Мадярів. Причину останних невдач чесько-словацьких війск приписують бракови амуніції.

В ІТАЛІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

СТАНОВИЩЕ ІТАЛІЙСЬКОГО КАБІНЕТУ ЗАХИТАНЕ.

Внутрішні заворушеня і страйки прибирають щораз більші розміри.

РИМ, 9. червня. — Страйки і політичні заворушеня в ріжних частях Італії приневолили правительство скликати на завтра надзвичайне засіданє кабінету, щоби розважити точно заграничне і витурішне положене в італійській державі. Скликаня засїданя кабінету зажадав король Віктор Емануїл.

До найбільших заворушень прийшло в Неаполи, де вибухнув загальний страйк. В місті проголошено воєнний стан. В боротьбі між страйкуючими і війском богато осіб ранено. Богато осіб увязнено.

У Венеції соціялісти розігнали збори, скликані демократичною партією. З того приводу прийшло до поважних заворушень.

В Турині вийшли нині на страйк учителї.

Правительство, як доносять, згодило ся сповнити всі домагання зелізничих робітників, щоби в сей спосіб не допустити до загального страйку на зелізницях.

Премієр Орляндо вважає положене грізним. Відмовне становище мирової конференції супроти територіяльних жадань Італії погіршило в значній мірі внутрішне положенє в Італії.

В РОСІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Большевицькі війска зближають ся до Уфи.

ОМСК, 4. червня. — Війска адм. Колчака потерпіли поважну невдачу, а то з причини браку відповідної резерви.

Большевицькі війска розпочали наступ, коли армія адм. Колчака була у віддаленю 100 миль від Волги. Її ліве крило було приневолене уступити 150 миль назад і большевицькі війска зближають ся тепер до Уфи. Большевики переносять часть своїх війск з уральського фронту на боєвий фронт коло Петроґраду.

Аліянти радять над відповідю Колчака.

ПАРИЖ, 9. червня. — Відповідь адм. Колчака на предложенє мирової конференції була нині предметом нарад мирових делеґатів. Деякі застереження Колчака в справі скликання установчих зборів не вдоволюють Американців.

Нові зміни в правительстві Колчака.

ОМСК, 9. червня. — В омськім правительстві зроблено нові зміни щодо його складу.

В склад нового кабінету входять представники всіх партій поступових.

На чолї нового російського правительства має станути Карташев.

ЛОНДОН, 9. червня. — З Гельзінґфорсу доносять, що роблять ся приготованя до утвореня провізоричного правительства для освободженої зпід большевиків Росії. На чолї правительства має стати проф. Карташев, бувший несоціялістичний член в кабінеті Керенського. В склад його кабінету мають війти представники правительства адм. Колчака і російського політичного кабінету в Парижи.

Телеграма додає, що кабінет буде складати ся з демократів, конституціоналістів, републиканів, соціялістів, умїркованих революціонерів і представників промислу і торговлї.

У ФРАНЦІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

Сподіють ся небавом революції у Франції.

НЮ ЙОРК, 8. червня. — „Ніхто не може ще нині предсказати, як скоро прийде до революції у Франції, але фактом є, що французьке правительство не полагодило дотепер ані одного питаня в справі реконструкції", говорила пані Роза Шнайдерман на бенкеті в „Йорквіл Касіно", в Ню Йорку, виданім в її честь з приводу її повороту з Европи з конґресу робітників.

„Працюючий нарід у Франції скріпляє свої ряди і, коли пора прийде, ми про них почуємо", додала вона, складаючи звіт з перебігу конференції робітників.

З МИРОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

СПІР МІЖ ПРЕЗ. ВІЛСОНОМ І ПРЕМ. ОРЛЯНДОМ.

През. Вілсон рішучо противить ся тайній умові, яку Італія заключила з аліянтами в Лондонї.

ПАРИЖ, 10. червня. — Італійський премієр Орляндо здержав знова цїлу машинерію мирових переговорів, коли на нинїшнім засїданю головної ради зовсім рішучо заявив ся проти всяких компромісів в справі полагодженя територіяльної справи на адрийськім побережу.

Премієр Орляндо заявив отверто, що він не відступить від лондонської угоди. (В лондонській угоді, яку підписали Анґлія, Франція і Італія, признано Італії певні території і під тим услівем Італія згодила ся виступити до війни по стороні аліянтів).

Президент Вілсон, який рішучо противить ся сїй тайній угоді, обмив руки, полишаючи цїлу справу премієрови Ллойдови Джорджови і премієрови Клемансови. Президент Вілсон заявив, що Злучені Держави не можуть підписати „нечесної" лондонської умови.

ВІДПОВІДЬ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ ЩЕ НЕ ГОТОВА.

Буде доручена німецькій делеґації при кінци сього тижня.

ПАРИЖ, 9. червня. — Головна рада мирової конференції радить дальше над змінами в мировім договорі з Німеччиною. Нині розбирала вона звіт комісії для ліґи народів, яка зладила услівя, під якими Німеччина може бути принята в члени ліґи народів.

Звіт комісії, яка займала ся уложенем змін щодо долини ріки Сари і німецьких територій на лівім березї Рену, є вже готовий і находить ся в руках секретаря мирової конференції. Тому, що звіт прочих комісій, як приміром комісії для відшкодовань і кольоній, ще не готові, головна рада відложила засїданє в тій справі до завтра.

Загальне переконанє є, що відповідь не буде скорше готова, як при кінци сього тижня, найвчаснїйше коло пятниці. Німецька делеґація одержить пятидневний реченець до підписаня мирового договору.

Премієр Клемансо рішучо проти всяких уступок в користь Німеччини.

ПАРИЖ, 10. червня. — Головна рада зібрала ся нині знова на засїданє в справі полагодженя відповіди на протипропозиції німецької делеґації. Настрій є песимістичний. Жадне важнійше питанє в справі відповіди доси не полагоджене. Премієр Клемансо противить ся рішучо всяким змінам в користь Німеччини.

В справі долини Сари і польсько-німецької границї не прийшло доси до ніякого порозуміня. Справа Шлеску натрафляє на великі трудности. Аліянти годять ся евентуально на переведенє плебісциту в горішнім Шлеску, але під контролею аліянтських війск; тимчасом нема війск, якими можна би обсадити сю територію.

Загальне змаганє є, щоби Німеччина ще перед 1. липня підписала мировий договір, та щоби найдальше до 1. серпня мировий договір був потверджений інтересованими державами. Коли би теперішне німецьке правительство не згодило ся на підписанє мира, аліянти будуть робити заходи заступити правительство Шайдемана новим, яке зобовязало би ся мировий догор підписати.

Президент Вілсон відїде домів, скоро лише Німці підпишуть або відкинуть мировий договір.

ПАРИЖ, 10. червня. — Відпустка для залоги корабля „Джордж Вашінґтон" кінчить ся в четвер і від сього дня корабель має бути кождої хвилї готовий до відїзду.

Президент Вілсон відїде до Злучених Держав, скоро лише мировий договір буде Німцями підписаний або відкинений, полишаючи прочі договори, як з Австро-Угорщиною, Туреччиною і Болгарією, секретарови Ленсінґови.

Айриські делеґати у през. Вілсона.

ПАРИЖ, 10. червня. — Френк Волш і Едвард Дон, представники американсько-айриських орґанізацій в Злучених Державах, будуть нині приняті президентом Вілсоном на авдієнцію.

Айриські представники зажадають від през. Вілсона, щоби ясно представив своє становище в справі дозволу делеґатам айриського правительства прибути на мирову конференцію. Вони покличуть ся на резолюцію, ухвалену американським сенатом, який зажадав майже одноголосно, щоби делеґати Ірляндії були допущені на мирову конференцію.

В НІМЕЧЧИНІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on June 11, 1919 as required by the Act of October 6, 1917.)

ЗМАГАНЯ ДО ПОВАЛЕНЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЕБЕРТА.

Соціялісти більшости мають зажадати уступленя Шайдемана з партії.

АМСТЕРДАМ, 10. червня. — Нині розпочала ся у Ваймарі конвенція партії соціялістів більшости. Є змаганя приневолити Шайдемана і Ноского до виступленя з партії і в сей спосіб довести до упадку теперішне німецьке правительство.

Значна часть соціялістів більшости заявила ся за утворенем нового, більше радикального правительства, в склад якого мали би війти лише представники всіх соціялістичних партій,

"SVOBODA" (LIBERTY)
The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

JOSEPH STETKEWICZ, Chief editor.
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31. 1918.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
to Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодиноке число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Число телефону 498 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошення поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає.

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ ПРОТЕСТУ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Український Народний Комітет видав поклик до всіх українських громад в Злучених Державах, щоби в сю неділю, дня 15. с. м., уладили скрізь протестаційні віча, збори, або наради і вислали резолюції до американської урядової мирової делеґації в Парижи і до міністерства заграничних справ („Діпартмент оф Стейт") у Вашінґтоні, з протестом проти польського розбишацького нападу на наш старий край.

Після вістий, які доси одержав У. Н. Комітет, можна сподіватись, що український день протесту випаде як найліпше. Сподіваються ся, що протестів буде кількасот. Многі громади (через поодинокі товариства) вишлють по кілька протестів, а деякі заповідають навіть, що вишлють по кільканайцять або і кількадесять.

Сей протест буде коштувати загалом значну суму, бо кілька тисяч долярів, але то є конечний видаток, як є конечна оборона нашого краю перед нападом ляцьких опришків.

Памятаймо, що американські Українці се пята часть народу галицької України. Коли нарід галицької України через ляцький напад тепер попав у хвилеву неволю ворога, то та пята його часть, той міліон Українців за морем, на землі свобідній, де панує право і воля, мусить стати до оборони свого нападеного краю. Кілька тисяч долярів на оборону свого краю в його тяжкій годині се найкрасший дар для чотирох міліонів братів і сестер; се одиноке тепер наше оруже проти тих злочинців, що над нашою в крови народженою галицькою республикою намагають ся простягнути свого орла неволі.

Ляхи в часі теперішного варварського нападу на наш край кождому селу завдали шкоду, а неодному більшу ніж на кілька тисяч долярів. Що-ж значить наша жертва, аби йому помогти освободитись з ярма опришків і рабівників та викинути їх соромного орла неволі поза вільні границі українського народу?

Станьмо всі в ту неділю як одна родина! Нехай знає сьвіт, що нема сили на сьвіті, яка би могла наложити на руки вільного Українця кайдани! Нехай знає Лях, що Українець не позволить, аби ляцький орел неволі був на землі українській! Нехай знають нападені наші братя і сестри в галицькій Україні, що ми, американські Українці, не приняли мовчки ляцького розбою, та що стоїмо разом з ними і не дамо нашого рідного краю Ляхови на поталу!

Тож ще раз кличемо до всіх українських громад по всіх містах великої американської републики: На віча, на збори, до протесту проти ляцького нападу на галицьку Україну!

Нехай з усіх усюдів, де тільки є Українці на землі Вашінґтона, ідуть протести проти ляцького розбою!

Памятаймо також на жертви! Нехай кожда українська громада збере від себе дар для делеґації галицької української народної републики на оборону перед ворогом!

Телеґрами треба вислати найпізнійше в понеділок рано і зараз повідомити про се У. Н. Комітет в Ню Йорку, котрий подасть телеґрафічно цілий звіт про український день протесту в Злучених Державах українській мировій делеґації в Парижи.

Ню Йорк, дня 10. червня 1919.

Український Народний Комітет в Зл. Д.

СЛАВНО, УКРАЇНЦІ З АЛЕНТАВН, ПА.!

З Алентавн, Па., прийшла відрадна вістка.

Заходом місцевого українського пароха, **о. Антона Лотовича,** і У. Н. Комітету алентавнська українська громада уладила в неділю, дня 8. с. м., народне віче, на якім промовляли запрошені звісні патріоти з Філядельфії, Па., **д.д. Роман Слободзян і Дмитро Штогрин.**

На вічу алентавнські Українці і Українки зложили на Фонд оборони Галичини $3.560 (словами: **три тисячі пятьсот шістьдесять долярів).**

Також ухвалили і вислали резолюції з протестом проти ляцького нападу на галицьку українську републику до Парижа і до Вашінґтону, а в сю неділю, дня 15 с. м., вишлють ще вдруге, разом з усіми українськими громадами по всіх містах землі Вашінґтона.

Нарід заявив торжественно, що свого краю не дасть в ляцьку неволю та що жадна жертва для нього не буде завелика, аби наново освободити нашу галицьку Україну.

Алентавнські Українці вже доси зложили були найбільшу суму на Фонд оборони Галичини, бо около **$2.500,** а з теперішною зібркою дар алентавнської української громади для волі галицької України виносить **6.000 долярів.**

Крім того алентавнські Українці заявили, що як тільки прийде вістка, що галицька Україна вже свобідна з ляцької неволі, то сейчас зійдуть ся на народне віче і **зложать ще в дарі для освобдженого з ляцької тюрми нашого рідного і знищеного ляцьким розбишацьким нападом краю, — суму 5.000 долярів.**

Алентавнська українська громада нині є першою серед усіх українських громад в Злучених Державах щодо своєї жертволюбивости для волі рідного краю.

За се належить ся алентавнським Українцям честь і слава, перед цілим українським загалом в Злучених Державах і перед цілою Україною, а особливо перед нападеною Ляхами нашою галицькою Україною.

Ся велика жертва, яку вони так радо зложили на оборону волі свого рідного краю, є відай **найбільшою сумою,** зложеною одною українською громадою на народну ціль, відколи істнує українська іміґрація за океаном, а рівночасно є доказом, як дорога є для алентавнських Українців воля рідного краю.

Коли є такі українські громади як алентавнська, воля галицької України не може пропасти!

Се є відповідь на війну, яку Ляхи виповіли цілому українському народови своїм диким розбишацьким нападом на наш край.

Ворог не може говорити, що українському народови байдуже, чи він буде самий господарем у своїм рідним краю, чи той край буде під польським панованем.

Ані сьвіт не признає польських брехонь, що Українці спокійно приймають ляцький наїзд.

Ані наші братя в нападеній галицькій Україні не скажуть, що цілий сьвіт за них забув, бо тут, за морем, є їх братя і сестри, котрі за них памятають і ніколи не забудуть, ані ніколи їх волі не дадуть у ляцьку тюрму.

Перші дали відповідь Українці в Алентавн, Па., а дали відповідь ділами, не словами.

На оборону волі рідного краю дали свій труд мозольний, свою тяжку працю.

Се гріш робітника, не пана. Се гріш робітника, що виеміґрував за море здобути хліб і волю, на поміч свому братови робітникови українському сільському і міському в Галичині на оборону його волі проти панської неволі.

Тому той дар є цінніший ніж панські міліони, які варшавські Ляхи післали на поневолене галицької України.

І тому сей гріш робітника мусить побідити, як правда мусить побідити неправду.

Славно, алентавнські Українці і Українки!

Нехай живе алентавнська українська громада і всі ті громади в Злучених Державах, що підуть за її красним прикладом!

Лише посьвятою побідимо, а старий край ніколи не забуде американським Українцям, що вони в тяжкій його годині подали йому свою братерську руку.

Лях хоче вільному Українцеви наложити на руки свої кайдани, а кождий Українець на вільній землі американської републики, що дає жертви на оборону свого старого краю, розбиває ними ляцькі кайдани, а свою свобідну руку простягає до свого брата, освободженого з тих кайданів.

Алентавнські Українці перші зрозуміли як слід потребу розбити ляцькі кайдани. Тепер черга на всі другі українські громади пійти їх слідом.

Жертвуймо щедро на волю галицької України!

ПОЛЬСЬКИЙ ЗЛОЧИН ПЕРЕД СУДОМ СЬВІТА.

Наїзд Польщі на галицьку Україну се найбільший злочин від часу підписаня перемиря аліянтами.

Польські юнкри, які насильством і підкупством захопили власть в Польщі у свої руки і правлять при помочи военного стану і тюрем, не пошанували ані демократичних засад, проголошених президентом Злучених Держав і правительствами аліянтів, ані волі мирової конференції, ані підписаного з Українцями перемиря, ані найпростійших приписів політичної моралі, цивілізації і гуманности. Все те потоптали вони брутально, а вернулись до культури пруської, яка лежить побита на полях Франції; вернулись до приписів брутальної сили над правом вільного і цивілізованого чоловіка; воскресили те, що голосив Трайчке, Мольтке, Бісмарк і кайзер, а що побили злучені демократії сьвіта.

Найвимовнійшим сьвідоцтвом злочину польського прусацтва є те, що польські юнкри в нечесний спосіб обманули Злучені Держави, беручи армію, зорґанізовану в Злучених Державах і при помочи фондів американської републики, та зложену переважно з американських горожан, буцімто для оборони Польщі, а уживаючи її для своєї прусацької заборчої політики. Ще не було в історії випадку, аби хто в так підлий спосіб надужив довіря Злучених Держав і намагав ся в такий спосіб заподіяти шкоду ніколи несплямленій славі народу американської републики.

Сей напад на галицьку Україну се одначе тільки продовжене того варварського пановання польських юнкрів над українським народом, яке належить до найсумнійших сторін історії останних століть. Таксамо варварські розбої, яких тепер польські юнкри допускають ся в галицькій Україні, знаменують цілу історію польського пановання над народом українським.

Однак колись Ляхи допускались злочинів безконтрольно, або за волею і згодою Габсбурґів і Романових, а нині вони хотять продовжати ті злочини за волею і згодою Америки й аліянтів, котрі боролись між иншим і за Польщу і хотять її відбудувати.

Длятого польський злочин нині передівсім стоїть перед судом Америки й аліянтів. Вони мають його осудити і нападеному українському народови направити заподіяну шкоду.

Сей злочин стоїть також перед судом цілого культурного сьвіта, яко злочин проти міжнародної моралі. Отже і цілий цивілізований сьвіт має осудити сей варварський напад.

ОКО ЗА ОКО, ЗУБ ЗА ЗУБ.

Найновійші телеґрами, оголошені урядово, доносять про загарбане Ляхами Станиславова та сполуку польської наїзної армії з румунською на українській землі.

Рівночасно часописи є переповнені крайними брехнями, які розсіває пан Падеревскі проти Українців. Раз говорить він, що в Галичині нема Українців, а тільки голота і банди большевиків, з якими йому, панови з панів, не слід заключувати мира, а тільки відповідає його гідности канчуком, по взору польських економів, приневолювати до послуху панам. То знова за хвилину він складає всю вину за погроми Жидів на Українців і доказує, що їх допускали ся не польські Гуни, але ніхто инший, як Українці. Одним словом: Ляшня всіх відтінків і партій почала в теперішну пору зажерту кампанію в цїли знищеня України. Раз ведеть ся мордерча війна з оружем в руці на нашій прабатьківській землици, другий раз з трибуни мирової конференції брехнями, розсіваними польськими шлягунами в роді Падеревского, і остаточно тут, в американській пресі. Ся боротьба проти всего, що українське, дійшла тепер до небувалих розмірів. Порушуєть ся все, небо і пекло, щоб лише шкодити Україні і Українцям, щоб довести до здійснення ляцьких імперіялістичних цілий, то значить запроторення до неволі тих недобитків, що ще остали ся на нашій землици.

Чи нам дивити ся на ту страшну роботу, на то мордоване України спокійно, з заложеними руками?...

Ніколи!

Сам Господь дав Жидам в старім завіті право: око за око, зуб за зуб.

То право мусить тепер стати нашим правом. Воно мусить стати для нас цілию житя, дороговказом всіх наших змагань, думок і вчинків.

Нищити Ляхів на кождім кроці і при кождій нагоді, се є сьвятий обовязок кождого Українця.

Се є заповіт, який оставили нам ті, що нині сплять під зеленою муравою, з дірою від кулі у грудях або чолі, що її одержали в обороні рідної землиці перед ляцькими Гунами.

Хай Українець і Лях се буде огонь і вода. Хай поміж ними стане така пропасть, як поміж небом і пеклом, як поміж ясностию сонця і темрявою ночи. І нехай не робить ніхто ніякої ріжниці, бо її нема поміж Ляхами. Чи він ґраф, чи він робітник, чи консерватист, чи найкрайнійший соціяліст — Лях є Ляхом і дише однаковим духом ненависти і знищеня супроти всего, що українське. Нинішна хвиля показала, що поміж Іґнацом Падеревским і Іґнацом Дашиньским нема ніякої ріжниці, бо вони однаково минувшого тижня заприсягли ся помагати один другому в знищеню всего, що тільки українське.

Око за око, зуб за зуб.

Ляхи з одних тільки Злуч. Держав зложили суму десять міліонів долярів на цїли пропаґанди. Чи ви знаєте, що то означає?

Подивіть ся в першу-ліпшу американську часопись, а переконаєте ся. Побачите, що там постійно українські війска, ваших братів і батьків, котрі в розпуці боронять рідної загороди перед ордами ляцьких Гунів, називаєть ся большевиками. Побачите, що мимо тисячних доказів про уладжувані погроми в Польщі редакції тих американських часописий стараються ся вмовити в своїх читачів, що то неправда, що то тільки видумки, що то тільки очерненя, аби пошкодити шляхотним Полякам. Переконаєте ся, що ту вашу прадідну землицю, яка насякла у щерть кровавим потом ваших дідів і кровю ваших братів, дітий і батьків, що висталоб її тільки здусити у пригорщі, а потеклаб з неї жива кров, — що ту землицю називають Польщею; кажуть, що Ляхи мають до неї неоспориме право...

Ось що значить тих десять міліонів, зібраних американськими Ляхами, і що вони роблять.

А скільки то ви самі, Українці, причинили ся до зложеня тої суми? Кілько то міліонів ви самі зложили і дали в руки Ляхам, щоб їх ужити проти вас?... Не вірите?... Подивіть ся по місцевостях, по цілій Америці, скільки то Українців підпирає ляцьких бізнесменів, склепарів, готельників, торговців, аґентів і т. д. А опісля перегляньте сторінки польських часописий і порахуйте, скільки ті склепарі зложили гроша на польські фонди, на тісамі, яких нині уживаєть ся на знищене українського імени. Тоді доперва переконаєте ся, як богато ви самі причинили ся до даваня помочи вашим найстрашнійшим ворогам.

Око за око, зуб за зуб хай нині стане вашою девізою і вашим гаслом. Ні одного цента ляцькому склепарови, торговщикови, сальоністови, аґентови. Йдіть до Жида, йдіть до Ніґра, йдіть до Хінця або Цигана, але не до Ляха. Бо як підете до ляцького склепу купувати віктуали, то не купите там хліба і не хліб будете їсти на обід. Але купите там кроваве тіло вашого рідного тата і брата і їсти його будете ще дріжуче в передсмертних судорогах. Не купите у ляцького сальоніста склянки пива чи вина, але купите в него склянку ще теплої крови вашої рідної мами і сестри і впивати ся нею будете як кровожадна зьвірина. Не купите у Ляха полотна ні стяжки, але купите здерту шкіру з вашого діда або брата і носити її будете на позорище сьвіта. А колись, в годину вашої смерти всі вони, ті наші мученики і герої, станують коло вашої смертної постелі і, показуючи на свої кроваві рани, які ви їм помагали завдавати, бо підпирали Ляхів, проклянуть вас. І ні на сім ні на тамтім сьвіті не найдете хвилинки спокою перед страшними викидами совісти, що ви самі, власними руками помагали Ляхам прибивати на хрест Україну...

Око за око, зуб за зуб значить дальше, що ми всі, ви і я, вони і тамті, жінки і діти, мущини і парубки повинні відривати собі від уст і складати жертви на фонди боротьби з ляцькими Гунами. Ми повинні дати Українському Народному Комітетови ту амуніцію, якою він знищив би Ляхів, відпер їх затії, напятнував би їх підлу роботу.

„Або волі добути або дома не бути" — говорили Запорожці, і Ляхи перед ними втікали неначе сполошені заяці.

Нині вертають тісамі часи. Нам на тутешній, чужій землици не вільно по запорожськи поступити з Ляхами, і ми то зробимо вернувши на вітчину. Тут мусимо бороти ся в инший спосіб: бойкотом польських бізнесменів і складанем фондів на оборону і боротьбу з Ляхами.

А поступаючи в той спосіб, ми поможемо нашим рідним там, за океаном, справити Ляхам другі Пилявці, Жовті Води та Зборів...

(„Америка").

К. Вишевич.

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАНЄ, РОСІЯ Й АЛІЯНТИ.

(Автором сеї цікавої розвідки є український публіцист К. Вишевич, котрий перебуває тепер у Фінляндії. Примірники брошури надіслано нам з Гельсінґфорсу, з бюра Української Дипльоматичної Місії на Скандинавію. У вступнім слові Шановний Автор каже, що приготовив її до друку в фінській мові в цїли познакомленя Фінляндії з українським питанєм. Рівночасно однак Автор рішив видати її також в московській мові, тому, що „московська суспільність цілком не обзнакомлена з дійсностию та історією українського питаня". Ми знова, з уваги на те, що дійсний стан української справи в сей критичний момент є для нас, за океаном, також мало знаний, уважаємо за конечне подати сю розвідку в перекладі з московської на українську мову, щоби многим з нас положенє нашої справи стало яснійшим).

I. Неясности в українськім питаню.

Ті короткі і, часто противорічні відомости, які доходили і доходять до европейської публики про події на Україні, викликують в понятях сеї публики супроти України, її національного і соціяльного руху, її відношеня супроти Росії загально і супроти большевизму вчасти, її міжнародного становища між Німеччиною з одної сторони і аліянтами з другої сторони — такий хаос, в котрім для особи, необзнакомленої глибоко з внутрішним житєм України, є цілком неможливо розібратись.

Хто такий був гетьман Скоропадський? Що таке Національний Союз і які були їх взаїмні відносини? Чому аліянти, борячись зі всім німецьким, признали Скоропадського, поставленого на Україні Німцями? Чому ті-ж аліянти, виповівші боротьбу з большевизмом, не хочуть признати Українського Національного Союза, котрий складаєть ся з українських партій, які в складі бувшої Центральної Ради перші в цілім сьвіті оповістили большевикам війну, боролись з ними до виснаженя сил і, конець кінцем, правда, з помочию Німців, освободили Україну від большевизму і зробили її одиноким, крім Фінляндії, огнищем розвитку нового політичного житя на розвалинах бувшої Росії? Що таке армія добровольців? Чому, хоч вона створена для боротьби з большевизмом в Росії, вона не є в згоді з найбільшим ворогом русских большевиків, Українським Національним Союзом? Дальше, коли федерація є союзом свобідних держав, які помагають одна другій, але одна не мішаєть ся до внутрішних справ другої, то чому на неї заявляють безуслівну згоду русскі націоналісти, а проти неї виступають українські націоналісти, хоч — здавалоб ся — повинно би було бути противно, бо новій державі далеко лекше устроїти ся, коли у внутрішних справах вона може опирати ся на чужу дружну силу? — Отсе питаня, мимоходом зроджуючі ся в кождого, хто інтересуєть ся українським житєм; питаня, на які майже неможливо знайти відповідь чоловікови, котрий з тим житєм не є обізнаний.

Яко старий український публіцист, я хочу в сім начерку дати хоч коротку відповідь на поставлені висше питаня, кинути хоч трохи сьвітла на ту темну для Фінляндії і взагалі для Европи область.

2. Українське питанє до революції 1917 року в Росії.

Що таке було старе імператорське російське правительство для всіх народів, входивших в склад бувшої російської імперії, се дуже добре звісне кождому і не потрібно пригадувати. Гнет у всіх взаєминах, гнет, за котрим не було видно і каплі сьвіта. Всі народи задихались під тим гнетом, але найбільше зі всіх нарід український.

Ще від часів імператора Петра I. русске правительство порішило остаточно ліквідувати сей нарід, позбавити його власного „я", обернути його в етноґрафічний матеріял для створеня одного з Москалями стада рабів. У рабів не повинно бути в нічім індивідуальности, і тому нищено ту високу в порівнаню з Москвою культуру, котру створив в той час український нарід; нищено школи, переслідувано народні звичаї, а найбільше мову. Заборонювано книжки на українській мові, в церквах заборонено читати церковно-славянські книги і співати церковні пісні з українським виговором, в сути річи одиноким правильним з історичної точки погляду, і церковно-славянську мову, найбільше близку українській, приневолювано перевертати на московський лад. Переслідуваня всього українського збільшились головно в другій половині XIX. віку, коли в цїй Европі почалось відроджене забутих історією національностий, не минаюче, розуміється, і народу українського. Українську книжку цілком позбавлено циркуляції; кождого інтеліґентного чоловіка, котрий говорив по українськи, уважано державним проступником і висилано за границі України; говорити по українськи дозволяло ся тільки селянам, та й се лиш тому, що иншої мови вони не знали; за се і їх при посередництві русифікаторської школи старались коли не зробити русскими, що, розумієть ся, неможливо, то хочби змусити уважати свою мову яко мову мужицьку, котрою не годить ся ні писати ні читати, а лише покористуватись в своїм крузі.

Вся висша кляса — дідичі, чиновники, сьвященики були зрусифіковані. Українським остав ся лише один темний простий нарід, але нарід, котрий володів хоч і інстинктивною, але великою відпорною силою. Замісць русифікувати ся, він постепенно викидав на поверхність зі свого осередка нові кадри своєї української інтеліґенції. Правительство переслідувало її, гноїло в тюрмах, засилало масами в Сибір, а нарід на місце погибших виставляв все нові і нові кадри. Література, для якої була позбавлена всяка можність істнованя в бувшій Росії, перенесла ся в українську часть Австрії, так звану Галичину, і продовжала розвивати ся там і відти контрабандним шляхом приходить в українські маси Росії.

Так продовжало ся до самої революції в 1905 році. Та революція, піднесена під прапором політичної свободи і не захопивша ще глибоко народних мас Росії, бажаючих головно соціяльно-економічного відродженя, на Україні вона зразу повзяла характер чисто національний. Появила ся національна періодична преса, заявлено потребу дати народови національну школу. Сї потреби заявлювано у всіх державних думах, але результатів вони не дали. Тут перший раз українська інтеліґенція, стрінувшись з інтеліґенцією русскою, замітила, що національні жаданя українського народу викликують спротив не тільки в однім лише російськім правительстві і його креатурах — правих партіях державної думи — але і в ліберальних, а навіть в крайних лівих верствах русской суспільности. В той час, як автономія Польщі була для тих верств цілком жизненним проявом, не лише автономію України, але навіть про введене української мови в народній школі вони уникали всякого розговору.

Але весна тодішної свободи тягнулась недовго. Почалась реакція, яка знова придавила свобідну появу народів і кляс суспільности в Росії, а тому відношене ліберальної части русской суспільности до українського питаня не вспіло виразити ся з достаточною яркостию. Зате царське правительство всіми силами старало ся відобрати Українцям навіть ті мінімальні свободи, котрі їм дала революція: на ґазети за кожде ніщо не значуче слово накладано грошеві кари, яких вони, яко видавані за жебрачі средства народу, а не капіталістів, не могли вирівнати; наукові заведеня, в яких тільки позволялось подавати українську мову яко надобовязковий предмет, закривано за якінебудь причини; чиновників, котрі позволяли собі говорити з народом його мовою, з волі начальства гнано за границі України; книжку найбільшого поета і мужа України, „Кобзар" Тараса Шевченка, яка появила ся перший раз в повнім виді підчас революції, сконфісковано і дозволено в новім виданю зі значними пропусками; нові книжки в українській мові здержувала цензура; книжки, видавані в українській мові в Галичині, при перевозі через границі підлягали грубому митови, яко видані в „русскій" мові (книжки в чужих мовах митови не підлягали), в той час, як реченці на дозвіл нових українських часописий, а таких для видань в чужих мовах було в двоє більше ніж для видавництв в русскій мові, продовжувано; повставші підчас революції просьвідні товариства „Просьвіти", а також українські кооперативи закривано на основі найпідлійших доносів.

Коли почала ся сьвітова війна, репресії дійшли до вершка: знаючи добре, що українська суспільність не може співчувати війні, котра на случай успіху Росії довела би до заволодіня через неї Галичиною — послідним і одиноким огнищем розвитку більше або меньше свобідного українського слова — російське правительство першого таки дня виповідженя війни закрило всі українські ґазети, заарештувало і вислало в глиб Росії більше знаних українських діячів, в тім числі проф. М. Грушевського. Коли русскі війска заняли Галичину, почали ся страшні репресії і там: всю українську інтеліґенцію, більше ніж 100.000, котра не вспіла втечи перед приходом русскої армії, вислано на поселене в Сибір, а значну її часть повішено і розстріляно без всякого суду; всі українські ґімназії, 15, і народні школи, понад 500, добуті тяжкою боротьбою з галицькими Поляками, закрито; українські бібліотеки і навіть книгарні зрабовано; замісць українських уніятських сьвящеників на приходи наставлювано православних сьвящеників-русифікаторів з великими сумами гроший з русскої казни. Взагалі для Українців Галичини русский наступ був далеко гіршим ніж наступ Вандалів і Гунів. (Дальше буде).

„СВОБОДА" І СІЧОВИЙ РУХ В АМЕРИЦІ.

Ми одержали з Бріджпорт, Конн., отсей лист від п. Івана Бойка, атамана „Січової Організації Українців в Америці":

Хвальна Редакціє „Свободи"!

Від часу основаня Січової Організації Українців в Злучених Державах „Свобода" все помагала і помагає січовому рухови, як і пристало на щиро українську часопись. Я вірю, що як би всї українські часописи були поперли січовий рух, як се зробила „Свобода", то може навіть була би красше стояла нині українська справа. Ми нині були би може стали на рідній землї та спихали Ляхів і Азіятів-большевиків, чого вони шукають на нашій землї... Ми були би сповнили слова Шевченка: Вставайте, кайдани порвіте! Ми були би рвали кайдани!

Старокраєві Січовики бють ся мов льви; та вже впадають на силах... А ворог? — Ворог ликує; ворог радуєть ся! Виглядає, наче наш золотоверхий Київ з Дніпром розлогим мав би знова остатись в московськім ярмі!...

А Галичина? А український Дністер?—Лях буде у нім коня напувати... А ті кернички на Дністрових берегах, зарослі щуваром? Чи має Лях пити з них здорову, зимну воду? Не діждеть ся! А хоч напєть ся, так нехай тямить, що трісне від неї, бо та вода здорова лише для нас. Сї стрічки приходить ся писати зі сльозами в очах... Колиб був орлом, то зараз полетів би на Україну і там став би у боєвий ряд! Та не порожжу, бо не можна.

Я в імени С. О. У. в Зл. Д. дякую „Свободї" за попертє січового руху і прошу: Поможіть нам надалі! Позвольте обізватись через Вашу часопись до української молодїжи бодай раз в тиждень. Організація Січий в Америці є конечна для нашого старого краю. —Здорові були!

Іван Бойко, атаман С. О. У. в Зл. Д.

„Свобода", яко найстарша українська часопись в Америці, все держала ся засади, що кожду українську справу, кожді найменьші змаганя, які стремлять до скріпленя наших народних сил та для поліпшеня нашої загальної долі — усі ті змаганя треба, повинно сь і мусить ся рішучо попирати.

Виходячи з тої позиції, ми віднесли ся прихильно до січового руху, який заходами кількох щирих одиниць поширив ся між українською іміґрацією. Ми відразу бачили, що січова орґанізація, коли вона буде під проводом людий чесних і статочних, може принести нашій загальній народній справі велику користь. Нам лише жаль, що доси січова орґанізація чомусь то дуже слабо розвинула ся, хоч повинна була бути далеко сильнїйшою. Причин, які стоять на перешкоді її розвиткови, не потребуємо довго шукати. Головною причиною здаєть ся буде те, що властива ціль січової орґанізації не є тою, яку мали старокраєві Січи. Провідний клич „Січової Орґанізації Українців в Злучених Державах" є досить слабий, аби притягнути молодїж до Січий. Слабий, спокійний клич: „В здоровому тілї здорова душа" заголомшують сильні воєнні гуки. Через се орґанізація не може розвивати ся. А ми не хочемо вірити, щоби наша молодїж, а навіть старші не симпатизували з січовим рухом. Однак сей рух має бути дійсно січовим, як в старім краю. В старім краю, бачите, Січи розвивали ся, бо вони мали на цїли не лише двигненє фізичної культури, але також двигненє культури духа. Січи в старім краю вчили своїх членів великого патріотизму; Січовики головно вдаряли на кривду, яку нам діють вороги. Сю кривду вони на кождім кроці присягали пімстити. Старокраєві Січовики вправляли себе фізично не лише для житя, але також для боротьби за красшу долю свою і свого народу. Вони готовились до житя, але були приготовані також до геройської смерти! Тепер розуміємо, чому Січи в старім краю розвивали ся.

Ціль Січий в Америці: вправляти молодїж фізично — є добра. Проти такої цїли не повинен виступати ніхто. Нам, яко нації, потрібно до житя здорових людий, але те все остаточно є замало на теперішний бурливий час. Памятаймо лише, що всяке, і найсильнїйше здоровлє нидіє в неволї! А щоби січовий рух міг захопити кождого Українця, треба конче Січам вдарити в новий сильний акорд; приміром: „Де сила, там воля буває!", або подібні кличі, які прискорять розвій січової орґанізації.

Лев Рудавський.

СЬВІТОВА ПОЛІТИКА.

Фотоґрафія з житя.

— Не знау — Славайсу — на що' то дерево звозьит?

— Слава на віки — то якусь молоцарню будуют.

— Ага!

Недалеко обтїсували майстри дерево, а оба ґазди посїдали на колоду. Повиймали люльки, напхали тютюном і позакурювали. Пакали голосно, мовби де далеко хто невміло молотив. Від часу до часу виймали люльки з зубів. Тоді плювали далеко, обтирали вуси долонею, а конець цибуха пальцями і наново починали пакати. По якімсь часї розпочали бесїду.

— Ваш син відау вже війшов з воська?

— Війшов уже цалком.

— Бо я видів го гентолї. Алем го не спізнав, такий збіджений.

— Ой збідив сьи, куме — збідив сьи.

— Ото файно! Аби сьи при воську не збідив? Відау ни знаєте, як то при воську?!

— Колисьмо сьи збесїдували за воська, то я буду вас щось питати. Відау є якас война?

— Айя: Каут — що така хмара з полудньи наступає, що заступи Господи!

— Але відау ще не бют сьи?

— Бют сьи!

— Бют сьи?

— А то файно!

— Та ніби хто з ким?

— Якис Чорногорець з Турком.

— Ага! Але то відау, даймо на то, наш тим ніц не антересує сьи? Бо то война не в нашім царстві.

— Та не антересує сьи — але то каут близько коло нашого.

— Ой ая! близько! Як я був у Бозні то кимлю — казали — що то десь близько ті Чорногорці.

Хвиля мовчанки.

— То каєте бют сьи? Война!

— Кипит!

— Бо я гадав, що так як колись Серб йшов на нашого, але не били сьи. Лиш зворохобили сьи.

— Тай прикоштили сьи.

— Ой прикоштив сьи був наш тай за дурно.

— Я би був зажьидав коштів тай „фертик".

— Що ви, куме, каєте. То не так ги коли в суді: Верни кошта. То война!

— Та ніби война — але такі кошта що гей!

— А я си не так розгадав.

— Ну?

— Я то колись сиджу от ги коли даймо на то тепер тай гадаю си: бульбицьи не брана, ніц не звезене, всьо в поли, всьо гниє, а там война! Та там такой люди відау ще не позвозили всього! — Тота война дуже много зашкодит. — Як би то — гадаю си — всї царі на сьвіті здали свої царства на єдного, то такой не треба би войни.

— Слуцне каєте.

— Бо то видите Турок хоче собі, Чорногорець собі, Наталіянець собі, а Москаль собі, а Прус собі, а Француз собі, кождий собі. А так був би єден, тай проказав би кождому лад. Роздиктував би кождому на „пунта": отото твоє, а ототo твоє — а отуди межьи. Тай спокій голові!

— То є розлучне!

— Тай воська кілького не треба би. Держьив би яку кумпанію фантерії, ци вуланів, тай було би на розбишаків.

— Такой добре каите!

— Вступіт сьи, ґазди, з тої колоди, бо ї будем тесати.

Ґазди повставали, позакурювали наново люльки тай помандрували супокійно домів, вдоволені, що присудили сьвітови порядок.

РОБІТНЯ СМЕРТИ АБО ЧАРОДІЙНА КУХНЯ.

20 миль від Лондону, столиці Анґлії, находить ся місцевість, що зветь ся Волдем Еббі, про котру знає цїлий сьвіт, а котра мимо сего окружена є великою тайною. В тій місцевости находить ся величезна фабрика стрільної бавовни, кордиту, брунатного пороху і нітроґліцерини; як бачимо, самих вибухових предметів — дійсна робітня смерти. Доступ до сеї фабрики є для Англійців нечувано утруднений, а чужинець ніяким чином не може до неї дістати ся.

Один з нечисленних гостий, якому удало ся оглянути сю фабрику, в той спосіб описує її:

Триметровий мур, плястрований на жовто, окружає старий парк, так великий, що треба пів години, щоби перейти з одного кінця сего величезного парку на другий. Перед входом до фабрики гість мусить піддати ся найстислійшій ревізії. По тім входить ся до парку між алеї лип, котрих пнї і ґалузи доставляють угля до фабрикованя чорного пороху. Крім домів, в котрих відбуваєть ся мішане вибухових матеріялів, находять ся великі ями; там палить ся солому на уголь до фабрикованя брунатного пороху, котрого анґлійське війско уживає до своїх набоїв. Ще один крок, а найдемо ся перед фабрикою стрільної бавовни.

Є се одноповерхова будівля. У вікнах тяжкі сталеві заслони. На стїнах бачимо рури. Туди помпують ся до гори на стрих сірковий і азотовий квас до великого збірника. У сїй купелї звичайна бавовна переміняєть ся у стрільну. По стараннім вимитю водою, що триває досить довго, пасма бавовни навиваєть ся на скляні стовпи, щоби теч цїлком стекла з матеріялу. І доперва по висохненю є бавовна відповідною до ужитя. Коли би найменьша часточка з купели в квасах полишила ся на сплетах, грозить вибух. Стрільна бавовна є найбільше дивачним вибуховим средством з усїх звісних. Невідомо, що може спричинити вибух. Найдрібнійша часточка квасів, яка полишить ся на сплетах, спричиняє вибух. Мимо сего однак можна її краяти, порошкувати, переробляти на папку, збивати у тверду масу при помочи тисненя воздуха і т. д. Стрільна бавовна не зносить огрітя, однак, на примір, підпалена сірником, палить ся спокійно на руці, як звичайна тканина. Але коли її вдарить ся молотком, сейчас вибухає.

На берегах полудневої Анґлії находять ся вежі, побудовані в давних часах для охорони перед неприятельським наїздом. На одній з них випробувала фабрика з Волдем Еббі сили стрільної бавовни. Є то будівлї з тесаного каменя зі стїнами грубими на три метри. Підложено під одною 82 кільограми спрасованої стрільної бавовни. Вибух замінив вежу у купу румовищ; навіть камінє перемінило ся в порошок. З прасованої бавовни виробляєть ся у Волдем Еббі стрільний порох, званий кордитом, від анґлійського слова „корд", шнур. Називаєть ся так тому, бо виробляєть ся у видї довгих шнурків.

Найважнійшим місцем у Волдем Еббі є Квінтон Гіл. Має воно вигляд просторої молочарнї в тіни старих дерев. Переходячий з початку думає, що находить ся в селї, однак сїльський спокій перериває хвиля за хвилею вид двох людий, одягнених в червоні як огонь однострої. Згадані люди несуть на зелїзнім дручку рід арки перемиря. Є се ґумова скриня, що містить у собі нітроґліцерину. Сей страшний вибуховий матеріял виробляєть ся в кількох кімнатах. Кожда є окружена могучим земляним насипом; по дві получені є рурами.

Кілька тижнів перед описаними відвидинами дві такі кімнати вилетїли у воздух; двох лише робітників уратувало ся, по однім в кождій. Експльозія так на них вплинула, що збожеволїли.

Заки гостеви позволить ся наблизити ся до самого кітла, де виробляєть ся нітроґліцерину, він мусить убрати на ноги т. зв. слоневі стопи. Є се величезні чоботи зі спеціяльно зробленої шкіри, з підошвами, на котрих нема ані зернятка піску.

В звичайних черевиках неможна наближати ся до апаратів. Колиб на підошві найшло ся одно зернятко піску, яке підчас ходу стерло би ся з каплею нітроґліцерини, вибуху не можна би було оминути. З будівлї не полишилоб ся слїду.

В нутрі бачимо оловяні ванни, в котрих находить ся густа теч, такасама, в якій зануряєть ся стрільну бавовну. Є се мішанина азотового і сірчаного квасу.

Трийцять шість годин потребує ся матерія, щоби по змішаню успокоїтись і охолодитись до надежитої температури. Спеціяльний прилад вливає до неї тоненькі струї ґліцерини. В кождій ваннї висить термометер. Десята часть ріжниці, а теч розірве ванну, будинок і робітників. Тому інтересним являєть ся дивитись на людий, які зі страшним напруженєм обсервують термометри, від котрих зависить їх житє.

Коли теплота є властивою, не зависокою, ані занизкою, починають творити ся на поверхні течи товсті плями. З пôчатку є се каплї, потім щораз більші очка. Каплї творять вкінци неначе цїлу поверхню з оливи, котру збираєть ся з найбільшою осторожностию відповідним приладом, так як вино.

Уживанє плинної ґліцерини спричиняло богато нещасливих случаїв, тому заказано її уживати в многих державах. Пробовано пересилати в готовім плинї, опісля на-пів готовім з цїлию докінченя фабрикованя на місци, де мало ся її уживати. Се не помагало. Нещасліві случаї збільшали ся. Вкінци Альфред Нобель, творець нагороди мира, винайшов мішанину, рід тїста з нітроґліцерини і кременистої землї. В той спосіб повстав динаміт, рівнож один з дуже дивних вибухових середників. Коли його замкнеть ся в набою з каплею громової ртути, розриває вона зелїзні цилїндри і розлуплює скали і ґраніт, як масло. З другої сторони можна його гнести і збивати, тілько щоб не зелїзом, а не вибухне. Величезну бочку з динамітом кинено з висоти 7 метрів на брукований хідник, без найменьшого наслїдку. З такоїсамої висоти кидали на динаміт великі тягарі — рівнож без наслїдків. На бочку з динамітом кидано запалені циґара — і тоді він палив ся з великим шумом, але без ушкодженя деревляної бочки. Замкнено його в бляшанім пуделку і кинено в огонь: згорів не вибухаючи. Але одробинка громової ртути освободжує всю страшну силу, що дрімає спокійно в тій жовтавій масї.

Так представляєть ся Кінтон Гіл, чарівнича кухня або робітня смерти.

БРУКЛИН, Н. И. І ОКОЛИЦЯ!

Позір! Українці! Позір!

Заходом спів. Товариства „Боян" при гр.-кат. церкві св. Духа в Бруклині, Н. И.

— відбудеть ся —

В НЕДІЛЮ, 15. ЧЕРВНЯ 1919

в CEACILIA HALL,

101-103 Grand St., Brooklyn, N. Y.

ТЕАТРАЛЬНЕ ПРЕДСТАВЛЕНЄ

ДУШОГУБКА

драма в 4-ох діях. Написав Т. П. Трушевський.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Андрій, молодий чоловік .... п. І. Побіденко
Оксана, його жінка .... пн-а М. Салюківна
Горпина, мати Оксани .... п-на М. Марусин
Артем, стаирй дід з москалів .... п. І. Флїнта
Марина, молода вдова, служить у Андрія .... п-на А. Рубинівна
Писар, старшина, люди.

Режісер і управ. хорів **С. Яґелло.**

Музика Г. Е. Смоленського.

Початок о годині 5-ій вечером.

Ціни місць: 75, 50 і 35 цнт.

ПО ПРЕДСТАВЛЕНЮ БАЛЬ.

Дорогі Родимці! Тема сього представленя є трагічна і занимаюча. Андрій і його жінка Оксанна жили собі дуже щасливо. Марина, молода вдова, що служить у Андрія, завидячи їм сього щастя, приєдную собі Андрія своїми любощами, щоби бути його жінкою, отруїла Оксанну. Бачучи однак добре серце Оксанни, сама Марина попадає в божевілє і виявляє свою злобу. 68-69

Ми сподіваємо ся, що Шановні Родимці прибудуть на се представленє. Участь на сценї беруть найздібнійші знані Вам сили.

В кождій українській хатї повинна находитись часопись „Свобода".

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 34, повідомляє всїх своїх місцевих і позамісцевих членів, що в неділю, 15. червня, відбудеть ся пірічний мітінг в галі парохіяльній під ч. 2302 30 ул. Просить ся всїх членів аби зійшли ся о 2-гій годині пополудни, бо є важні справи до полагодженя. Котрий член не явить ся, буде карний після ухвали, як є затверджено в статутї. — Т. Тузінський, предс.; С. Клюс, секр.

БРІДЖПОРТ, КОНН. Тов. „Українська Січ", від. 59, повідомляє своїх членів, що півричний мітінг відбудеть ся в неділю, 15. червня с. р., точно о 2-гій годині пополудня, в Січовій Галі, 108 Коссут ул. Кождий член повинен прийти і вирівнати свої залеглости, а не присилати через других. Коли котрий член не може на мітінг прийти, то повинен свою належитість прислати до секретаря, бо в противнім случаю буде суспендований. Контрольори повинні сконтролювати книги і весь маєток товариства. Маємо дуже важну справу до полагодженя. — М. Галькевич, секр.

РАРІТАН, Н. ДЖ. Бр. св. Михаїла, від. 332, повідомляє всїх своїх місцевих і позамісцевих членів, що півричний мітінг відбудеть ся в гали за коліою дня 15 с. м., точно о 2-гій годині пополудни. При тій нагоді звертаємо увагу нашим членам, аби вони не передавали своїх вкладок другими членами, але щоби самі приходили на мітінги. Неприсутні члени будуть карані після статута. — Е. Баліцький, секр.

ЕЛІЗАБЕТПОРТ, Н. ДЖ. Тов. „Запорожська Січ", від. 234, повідомляє всїх своїх місцевих і позамісцевих членів, що півричний мітінг відбудеть ся в неділю, 15. червня, о 2-гій годині пополудни, в гали Лютвіна, 152 Савт Парк і Фронт ул. Кождий член обовязаний прийти на сей мітінг і вирівнати свої залеглости, бо в противнім случаю буде суспендований. Контрольори зладять півричний звіт. — С. Колодій, предс.; І. Пілат, кас.; С. Чечель, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Вільність в Америці", від. 172, подає до відома, що піврічні збори відбудуть ся в суботи, 14. червня, точно о годині 7.30 вечером, в Народнім Домі під ч. 217-219 Іст 6-та ул. Кождий член обовязаний явитись на тих зборах, а котрий не явить ся, підлягає карі після статута. — М. Бозник, секр. фін.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. „Запорожська Січ", від. 367, повідомляє своїх членів, що в піврічний мітінг відбудеть ся в неділю, 14. червня б. р., в церковній гали при Гудсон Аве. о годині 1.30 пополудни. Всї члени мають явитись і вирівнати свої вкладки. Котрий член не явить ся, заплатить 50 цнт. кари, а урядник 1.00. — Д. Бігун, секр.

ЛЕПТРОБ, ПА. Відділ 61 повідомляє всїх своїх членів, що в неділю, 15. червня, о годині 12-тій в полудне, відбудеть ся дуже важний мітінг. Неприсутний член буде строго караний. — С. Корозевят, предс.; В. Гошало, кас.; М. Кіпаш, секр.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Безробітє в Ансонії.

(Спеціяльно до „Свободи").

До побільшення числа безробітних в Ансонії, Конн., причинило ся на днях ще й се, що „Амерікен Брес Компани" замкнула минувшого понеділка фабрику і звільнила від праці 4.000 робітників. Таксамо поступила „Ансонія Мануфектюрінг Компани", де працювало 700 або й більше робітників. В першій фабриці припинено працю тому, що робітники домагали ся підвишки платні і зменьшеня годин праці. Робітники грозили страйком на случай, коли компанія відкине їх домагання. Заряд компанії назначив день на спільні наради представників компанії і робітників. Коли из нарадах не можна було прийти до спільного порозуміня, компанія рішила замкнути фабрику, а робітників, котрі грозили страйком, оставити без праці. Друга компанія замкнула свою фабрику сейчас, коли довідала ся про крок першої компанії, хоч ся друга не мала жадної причини до замкнення, бо її робітники нічого не домагали ся, ані про страйк не думали. Кажуть, що сей крок зроблено з симпатії із зарядом першої фабрики, бо про се сьвідчить може навіть заява заряду другої фабрики, що фабрика піде в рух, коли „Амерікен Брес Компани" прийде до порозуміня зі своїми робітниками.

Боротьба проти большевизму.

„Амерікен Дефенз Сосаєти", товариство, в якім гуртують ся всі консервативні елементи Злучених Держав, видало обіжник до горожан сеї держави з зазивом до боротьби проти большевицької небезпеки. Боротьбу воно радить вести в сей спосіб: 1) Хто словом або письмом хоче знищити американську конституцію або повалити американське правительство, того позбавити свободи слова. 2) Всіх, що пропагують поваленє американського ладу державного, позбавити права збор. 3) Позбавити права уживання почти для тих, що пропагують революцію. 4) Всіх професорів шкіл, колегій та університетів, котрі симпатизують з большевиками, прогнати з посад. 5) Прогнати з краю всіх чужинецьких большевиків, соціялістів і анархістів. 6) Прогнати за границі всіх тутешних уродженців, котрі агітують проти закона, порядку і права власности. 7) Заборонити уживанє червоного прапора підчас походів і зборів. 8) Поширити американізацію між чужинцями.

Новий уряд Литовської Народної Ради.

Б. Ф. Мостовський, з Дітройт, перший ляйтнант в американській летничій армії, зістав вибраний головою Литовської Народної Ради; иншими вибраними урядниками є: Дж. К. Міліус, з Пітсбурга, і А. Стакніс, з Нюарку, заступники голови, Карль Хезун, секретар.

Сьогорічні жнива.

На основі теперішнього стану засівів міністерство рільництва обчислює, що сьогорічний збір пшениці буде виносити 1.236,000.000 бушлів, з того ярої пшениці буде 343,000.000 бушлів, а озимої 893,000.000 бушлів. Збір пшениці мае виносити в 1919 році 307,000.000 бушлів більше від минувшого року.

ПОЗІР! РОБІТНИКИ ЗАНЯТІ В СТАЙНЯХ (СТЕЙБЛМЕН).

Просить ся прибути всіх робітників, занятих в стайнях на Збори, які відбудуть ся **в суботу, дня 14. червня**, о 8. год. вечером в гали Індустріял Юніон, 27 Іст 4-та улиця, Ню Йорк.

Всі вписавші ся члени отримають юнійні книжки.

Рівнож просить ся всіх робітників, занятих в стайнях, котрі ще не вписались до юнії, для їх власного добра, конечно прибути і вписати ся. 69-70

Комітет Стейблмен Юнії.

ПРОСЬБА ДО УКРАЇНЦІВ В ДЖЕРЗИ СІТИ.

Товариство „Український Народний Дім" (на горі міста) в Джерзи Сіти, Н. Дж., устроює в суботу, 19. липня (джуля) б. р. концерт і просить отсим всі Хвальні Товариства, Братства і Сестрицтва в Джерзи Сіти, аби в сей день не уладжували в себе ніяких товарицьких забав. Поможіть нам, Родимці, а ми при нагоді Вам щиро поможемо.

Комітет.

БРАЗИЛІЙСЬКІ ВІСТИ.

„Праця" знова виходить.

Одинока українська часопись в Бразилії, „Праця", яку бразилійське правительство заборонило було в падолисті 1917 року видавати, появила ся знова. Перше число носить дату 26. цьвітня 1919. Газета виходить тижнево, як і передтим, але в побільшенім форматі. Передплата на рік виносить у Злучених Державах 2 долярі і 50 центів. Адреса: „Pracia", Prudentopolis, Parana-Brazil.

Привіт наших поселенців мировій делегації.

Прудентопільскі Українці скликали 13. цьвітня 1919 надзвичайні збори і вислали телеграму на руки української мирової делегації в Парижи, вимагаючи її і заявляючи, що вони „домагають ся від мирової конференції рішення сьвятої справи свобідної і независимої України в її етнографічних границях". Телеграму вислано таки того дня.

Збирають поміч для голодних в Галичині.

В 1-шім числі прудентопольскої „Праці" читаємо поклик від редакції до українських кольоністів в Бразилії і цілій полудневій Америці, — аби складали жертви на поміч голодним нашим братам в Галичині. Поклик звучить: „Сьвіт цілий смутком є повитий; сьвіт переживає нещастє, спричинене війною. Чотирольтна війна всіх діткнула, навіть і ті народи, що не були у війні. Гармонійне житє цілого сьвіта розстроєно, розломано. Всі тепер спішать з помочию зруйнованим краям і народам та кождий щедро дає для своїх рідних у тяжкім краю. Ні один край, ні один нарід так страшно не пострадав, як наша мила Галичина. Там руїна на руїні. Хати там зруйновано, цілі села і міста понищено; поля, де колись були пишні цьвітучі ниви, тепер не поля, а ями, одні ями... Де колись було жите, де люди веселились, веселі пісні співали — там тепер смуток, смерть, стражданє... В Галичині нема людий. — Там палять живі кістяки, злуди людини, ходять по румовищах і в Бога смерти просять. Житє там тепер не миле, а смерть є лише одним, одиноким ратунком. Нарід там тепер гине з голоду, як мухи в осінь. Там люди не мають сорочки, не мають лаха, щоб зодягти нужденне тіло. Тисячі, тисячі діточок і дорослих умирають в Галичині денно. Чи ми тут, у Бразилії, дамо їм там загинути? Тдж у нас не з камени серце! Як ми їх не вратуємо від голоду й нужди, хто їм поможе? Хто їм сльозу обітре, як не ми відсіля, з сього вільного, хоч далекого краю?! Коли ж ми не прийдемо з помочию нашим братям, ми будемо гірш убийників, бо ми можемо вратувати їх від голодової смерти". — Вже в 2-гім числі „Праці" подає виказ жертв на сю ціль, які тоди виносили 1.702 мільрейсів і 700 рейсів (около 325 долярів).

Українські школи.

„Праця" доносить: В кольонії прудентопільскій, крім міскої школи, де вчить ся 160 українських дітий, істнують українські школи також в Іваї, Парана, Есперанса, Едвардо Шавес, Нова Галіція, Антоніна, Ріо Прето, Маркондес (державна), Кебрадентис і Маврісія — разом 11.

СПІЛЬНА НАРАДА УКРАЇНЦІВ З НЮАРКУ, Н. ДЖ.

Отсим просить ся всіх панів товаришів, предсідателів і секретарів всіх українських товариств в Нюарку, як також всіх панів і товаришів, делегатів Українського Сойму у Вашингтоні і Укр. Народ. Зізду в Ню Йорку, щоб обовязково прибули на спільну нараду дня 12. червня, то є в четвер, о годині 7.30 вечером в Українськім Народнім Домі при Бікон стріт в Нюарку, Н. Дж.

К. Багрій.

ДО УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ В ДЖЕРЗИ СІТИ.

Місцевий Український Народний Комітет в Джерзи Сіти, Н. Дж., отсим взиває всіх місцевих Українців і Українок, аби безумовно явили ся всі на спільну нараду, яка відбудеть ся в неділю, 15. червня б. р., в церковній гали при ул. Сусекс і Грін, зараз по Службі Божій. **Справа є незвичайно важна і мусить бути сеї неділі полагоджена.**

У. Н. Комітет в Джерзи Сіти.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Н. Ш., Ню Йорк, Н. Й. — Не буде поміщене.